

Választásaink margójára, avagy a normalitásról

Schneller István vendégszövegével

2018-ben összecúszott két választás Magyarországon. Tavasszal, a parlamenti választásokkal nagyjából egy időben kezdődött a Magyarországi Evangélikus Egyházban hatévente esedékes általános tisztújító választás, amelynek keretében minden egyházkormányzati szinten – gyülekezeti presbitertől egyházmegyei felelősökön keresztül az országos felügyelőig – tisztségviselőket választunk. Utóbbi választás esetében nemcsak a küzdelem szelídebb, megkockáztatom: testvéribb, hanem az önjelöltek aránya is lényegesen kisebb, hiszen ez – kegyesen szólva – szolgálat, mai nyelvre fordítva: önkéntes munka.

A parlamenti választás hamar lezajlott, de a „harc” érezhetően nem hagyott sokkal alább. A pártok már készülnek az önkormányzati és az európai parlamenti választásokra. És ki riadtan, ki elkeseredve, ki dühödten, de mindenki egyre kevesebb reménnyel tapasztalja, hogy az ország (a nemzet?) széttöredezik. Árkok, hasadékok keletkeznek és mélyülnek el a nemzetiek és az európaiak, a fiatalok és az idősek, a gyermekesek és a gyermektelenek, a gazdagok és a szegények, az írástudók és az iskolázatlanok, a városiak és a tanyasiak között. Hosszan lehetne sorolni azokat a vélt vagy valós érdeellentéteket, véleménykülönbségeket, amelyek mentén szakadozik a magyar társadalom. „Közöttetek ez ne így legyen” – mondja Jézus. Keresztényként fájdalommal vesszük tudomásul, hogy gyakran olyanok között is éppen így van, akik éppen az ő nevét tűzték zászlajukra.

A 2018-as tisztújító választás az evangélikus egyházban ősszel a végéhez ér. Minden szinten meglesznek az új tisztségviselők, az új „szolgák”, akiknek gyülekezetük, egyházmegyéjük, egész egyházuk hajóján kell a megfelelő poszton ellátni feladatukat. Ellenségeskedés nélkül. Nem a töredezettséget, hanem az egységet munkálva. Egy irányba húzva. Összehangoltan feszítve a vitorlákat. Mindazoknak, akik az egyházban szolgálatot vállalnak, tisztában kell lenniük azzal, hogy sokfélék vagyunk. Egy amerikai templom előtt ez a szöveg olvasható embermagasságú, színes molinón: „Szeresd a felebarátod, aki nem úgy néz ki, mint te, nem úgy gondolkodik, mint te, nem úgy szeret, mint te, nem úgy beszél, mint te, nem úgy imádkozik, mint te, nem úgy szavaz, mint te. Szeresd a felebarátod. Nincs kivétel.”

Jelen lapszámunkban több írásban is megjelenik Karátson Gábor alakja, aki már három éve csak műveiben és örökségében van közöttünk. Az Evangélikus Országos Múzeumban rendezett kiállítása mellett pünkösdi könyvbemutatón is mód volt emlékezni rá. Schneller István, akit utolsó regényében, *A csodálatos kenyérszaporítás*ban csak „a főépítészként” emleget, nem tudott a rendezvényen részt venni, ezért az alábbi írásban juttatta el emlékezését. A végére kiderül, mi köze mindennek idei választásainkhoz.

„Karátson Gáborral többször is összesodort az élet, de inkább a közélet, semmint a magánélet. Azaz nem voltunk barátok, de jó okom van azt hinni, hogy egymást becsülő küzdőtársak. Találkoztunk a Duna körös tüntetéseken, a szombathelyi urbanisztikai nyári egyetemen, a Sóllyom László civilként köztársasági elnöknek javasoló optimistákból álló csoportosulásban s végül a Budapest fejlődését torzító esetleges beruházások elleni tiltakozásokban.

Természetesen tudtam Tao Te King- és Ji King-fordításairól, festői és írói munkásságáról, s mindez külön súlyt adott közéleti szerepléseinek, beszélgetéseinknek.

Most egy számomra nagyon emlékezetes tüntetést szeretnék felidézni, amely néhány évvel ezelőtt a Bécsi utcai házak védelmében szerveződött. Akkoriban volt egy nagy projektnek nevezett botrányos terv, amely öt egymás mellett álló épületet akart lebontani, valahol a Szervita tér és a Vörösmarty tér között, azért, hogy egy óriás szálloda-irodaház együttest valósítsanak meg a helyükön. A projektet úgy akarták kiütlői a közvéleménnyel elfogadtatni (megjegyzem, nem először és nem utoljára), hogy egy nemzetközi sztárpítész, Norman Foster nevéhez kötötték a terveket.

Többen próbáltunk szakmai érvekkel vitába szállni a megalomán tervvel a házak megmentése érdekében. Jómagam egy urbanisztikai vitafórumot szerveztem a Magyar Urbanisztikai Társaság nevében, amelyet a FUGA építészeti központban akartunk megrendezni [...], amit végül az urbanisztikai társaság helyiségében tartottunk meg. Felsorakoztattuk a legkülönbözőbb szakmai érveket: az épületek műemlék, illetve védett mivoltát, a budapesti világörökség területének közelségét, a terv túlzó építménymagasságát és mindazt, amit még lehetett. Semmi sem használt, a projekt megállíthatatlanul ment előre.

Ekkor a Lányi András kezdeményezésére létrejött Élőlánc környezetvédő mozgalom tüntetést szervezett a házak megmentése érdekében, valódi élőlánc formájában, ahol egymás kezét fogva álltuk körül a házakat. Ezen a tüntetésen mondott beszédet Gábor.

Ami a legemlékezetesebb, hogy úgy beszélt, mintha értelmes, józan emberekhez szólna, mindenki által könnyen érthető nyelven. Éppen ez volt a megrendítő, hogy a normalitás nevében szólt.

Ahogy egy normális ember nem tereli el a Dunát egy 70 km hosszú betonmederbe, úgy egy normális ember nem bont el öt többé-kevésbé jó állagú, esetenként esztétikai értéket is hordozó, de mindenképpen a város történetének egy részét alkotó házsort sem abban a városban, amelynek természeti és épített környezetének harmóniáját csodálni jön turisták és városlakók tömege. És ahogy – tegyük hozzá – egy normális ember nem épít Budapesten egy, a Gellérthegygel rivalizáló felhőkarcolót, nem épít múzeumi negyedet a város első közparkjában, s nem épít sportcsarnokokat strandok, szigetek zöldterületére.

Ez a nyugodt – a normalitást számon kérő hang – lenyűgöző volt. Persze mindehhez kellett Gábor hiteles személyisége. S erről jutott eszembe Hamvas Béla egy írása, amely éppen a normális ember és a nagy élet dicséretéről szólt, szembeállítva mindezt korunk nagynak tartott különleges embereivel. Hamvas Béla *Unicornis* című, *Summa philosophie normalis* (azaz a normalitás filozófiájának summája) alcímű művében így ír: »Amíg a nagy embert kivételnek tartottam, az én helyzetem is éppen olyan reménytelen volt, mint másé. Kénytelen voltam belátni, hogy annak születni kell. Másként nem megy. Abban az értelmezésben, hogy ő nemcsak a normális, hanem az egészséges és az igazi ember, a valódi kérdéshez jutottam el. Most már nyugodtan azt mondhattam: nem az a fontos, hogy miképpen lehetséges nagy ember, hanem az, hogy miképpen lehetséges nagy élet. Ez a kérdés nem egyéb, mint miképpen lehetséges igazi és normális és egészséges élet. Ez valamennyi kérdés között a legelső.«

Karatson Gábor nagy életet élő normális ember, ami nem annyit jelent, hogy nem volt nagy formátumú ember, festő, író, gondolkodó ugyanakkor. Azonban az ő viselkedése egyben azoknak a normális embereknek a hiányát jelzi iszonyatos felkiáltó jelleggel, akik meg tudnának ugyanígy szólalni a normalitás nevében, s azokat is, akik meghallhatnák. Ez a szót értés maga lenne a pünkösdi csodája.»

Zászkaliczky Zsuzsanna